

Sveučilište
Sjever

SVEUČILIŠTE SJEVER KOPRIVNICA

Školska knjižnica u medijskom okruženju

DINKA KOVAČEVIĆ

*MEĐUŽUPANIJSKO STRUČNO VIJEĆE ŠKOLSKIH KNJIŽNIČARA
BRODSKO-POSAVSKE I POŽEŠKO-SLAVONSKE ŽUPANIJE*

SLAV. BROD, 17. LIPNJA 2014.

Sadržaj

- ▶ Uvodna motivacija
- ▶ Mediji
- ▶ Medijsko okruženje školske knjižnice
- ▶ Pismenost
- ▶ Zaključak
- ▶ Izvori

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Svjetski dan slobodnih medija, koji se obilježava 3. svibnja, uvela je skupina novinara okupljenih prije dvadeset godina u Windhoeku, u Namibiji, s jedinstvenom vizijom – **zaštititi temeljna prava slobodnog tiska.**

World Press Freedom Day 2014

"Dvadeset godina kasnije događaji pokazuju da je zauzimanje za slobodu izražavanja važnije nego ikada prije", zajednička je poruka glavnog tajnika UN-a Ban Ki-moon i suradnika. U proteklih deset godina više od 500 novinara poginulo je na dužnosti, samo prošle godine poginulo je 60 novinara. "Kršenja osnovnih ljudskih prava ne mogu ostati nekažnjena ... Nikada ne smijemo zaboraviti hrabrost novinara koji su životom platili naše pravo na informaciju", ističe se u zajedničkoj poruci. Ovogodišnja glavna tema Svjetskog dana slobode medija jest **"Mediji u 21. stoljeću: nove granice, nove zapreke"** – jedno od glavnih pitanja je jamčenje slobode izražavanja na internetu, koji je označio i rađanje **novih oblika medija te promijenio medijsku sliku svijeta.**

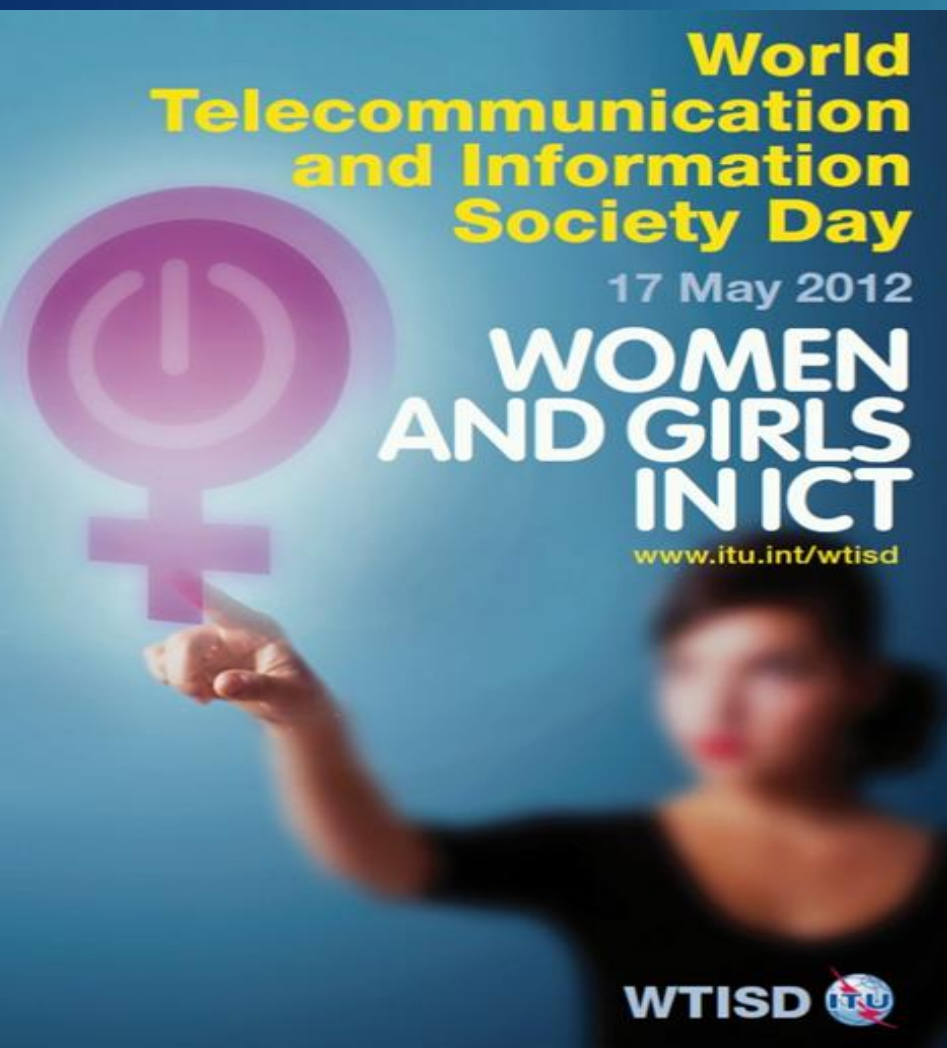
Gdje smo mi?

- ▶ Prema Međunarodnom press institutu, od 2001. do 2010. u svijetu je ubijeno 787 novinara, a od 2000. do sada (2012) ukupno 943 novinara
- ▶ Prema istraživanju američke neovisne udruge Freedom house Hrvatska je zemlja s "djelomično slobodnim" medijima i na 85. je mjestu. I iz tog je podatka vidljivo da je novinarstvo u Hrvatskoj daleko od idealnog
- ▶ Iz Hrvatskog novinarskog društva zato pozivaju na donošenje Zakona o medijima - prvi korak prema osiguravanju dobrih, kvalitetnih i javnih medija koji će ispuniti svoju svrhu – biti savjest društva

(<http://www.evarazdin.hr/svjetski-je-dan-slobode-medija-stanje-u-novinarstvu-u-hrvatskoj-daleko-je-od-idealnog/>)
(2012)

17. svibnja 2014.

Danas je Svjetski dan telekomunikacijskog i
informacijskog društva

Svjetski dan telekomunikacijskog i informacijskog društva

- ▶ Svjetski dan telekomunikacija obilježava se 17. svibnja od 1969. godine, dok se Svjetski dan informacijskog društva obilježava od studenoga 2005. godine.
- ▶ U studenome 2006. godine, prema odluci Međunarodne telekomunikacijske unije, obilježavanje je stavljeno pod zajednički nazivnik te je **17. svibnja** proglašen **Svjetskim danom telekomunikacijskog i informacijskog društva**.
- ▶ Svrha obilježavanja ovog dana podizanje je svijesti o mogućnostima koje pruža upotreba interneta te drugih informacijskih i komunikacijskih tehnologija. ICT sektor i dalje je rastući sektor za zapošljavanje, ključni gospodarski čimbenik koji podupire nacionalni i međunarodni razvoj u razvijenim i zemljama u razvoju.

...

- Smisao obilježavanja Svjetskog dana je širiti znanja o važnosti koje upotreba Interneta i ostalih informacijsko-komunikacijskih tehnologija omogućuju u razvoju društva.

...

- ▶ Ovogodišnja tema obilježavanja Svjetskog dana telekomunikacijskog i informacijskog društva je "**Žene i djevojke u ICT-u**". Nastoji se razbiti društvene stereotipe o IT zaposlenjima kao tradicionalno muškim zanimanjima te donijeti preporuke za djelovanje kako bi se povećao broj djevojaka i žena koje se odlučuju za karijeru u IT-u.
- ▶ Na svim hrvatskim sveučilištima studentice čine većinu diplomiranih, (oko 59 %), na ICT studijima tek 16 %. Kao i u Hrvatskoj i u Europi se mali broj djevojaka odlučuje na upis nekih od tehničkih fakulteta te daljnji razvoj u ICT industriji. Žene su tek trećina zaposlenika u ICT sektoru, iako ukupno čine 46 % udjela radno zaposlenih.

Novo okruženje

- ▶ Informacijsko-komunikacijska tehnologija i tehnološke kontinuirane i posljedične promjene u društvu odražavaju se na kognitivni, društveni i emocionalni razvoj
- ▶ Terminologija u ovom području jako obogaćena.
- ▶ Slikovita ilustracija uzajamne veze mladih i tehnologije - *Y generacija*, *milenijska* ili *net*, *Google generacija*, digitalni urođenici, cyber-djeca, kolaborativna, generacija M (medijska), generacija V (virtualna), generacije C (odnosi na engl. termin connected: povezani, kreativni i click: često klikaju mišem).

(prema Dizdar i sur., 2012)

Mediji

- ▶ Svi preduvjeti za dobro upravljanje i odgovoran razvoj medijskog okruženja uključuju izgradnju, održavanje i poticajno djelovanje na tradicionalne i nove medije, otvoren informacijski sustav i slobodu izražavanja.
- ▶ Mediji, razvoj informacijskih sustava i razvoj pismenosti međusobno su ovisna i povezana područja i sve je teže uočavati razlike između njih. Ubrzan porast broja različitih, u prvom redu elektroničkih medija i njihovo širenje obilježilo je 20. stoljeće.
- ▶ Znanstvenici i stručnjaci započeli su s intenzivnim promišljanjem odnosa medija i primatelja prije sedam desetljeća, na što ih je potaknulo širenje prvog elektroničkog medija (radija). Posebnu pažnju široke javnosti i stručnjaka trajno izaziva odnos masovnih medija i djece kao najosjetljivijeg segmenta populacije.

Prisutnost i intenzitet medija

- ▶ Utjecaj medija – TV ("prozor u svijet" ili "sustavno laže o svemu što se zbiva u stvarnom životu"), radio, glazba, računala, filmovi, video i internet važan su dio socijalne interakcije djece i mladih, a ti utjecaji postaju vidljivi u posljednjih nekoliko desetljeća.
- ▶ Znanstvenici komparativnim metodologijskim pristupima iz raznih znanstvenih disciplina - komunikologija, ekonomija, neurologija, pedijatrija i psihologija - pokušavaju definirati odgovore na pitanja o utjecaju medija.
- ▶ Medijske studije proučavaju snažan utjecaj medija na generacije kroz povijest. Spoznaje do kojih su došli brinu znanstvene krugove, trebale bi brinuti i roditelje, ali i društvo u cijelosti.
- ▶ Primjerice, dijete rođeno 30-ih godina 20. stoljeća provodilo je nekoliko sati tjedno slušajući radio, čitajući stripove ili gledajući film u lokalnom kazalištu/kinu.
- ▶ Djeca danas koriste elektroničke medije dva - pet sati dnevno, čak su i u maternici redovito izložena različitim medijima. Ovo istraživanje potaklo je mnoga pitanja o eksponiranju medijskim sadržajima te posljedičnom utjecaju na zdravlje mladih ljudi, njihov razvoj i ponašanje.

Loše strane medija

U medijima ne postoji istina, samo djelići zbilje. Sve se više oslanjamo na medije i na taj način postajemo podložni njihovim negativnim utjecajima:

- ▶ **Nasilje i kriminal**
- ▶ **Seks i pornografija**
- ▶ **Politička i svjetonazorna manipulacija**
- ▶ **Jezična nekultura**
- ▶ **Opsjednutost zabavom**

Dobre strane medija

Svi dokazi koji naglašavaju negativnosti medija ne mogu se generalizirati ni apsolutizirati.

Mediji su nastali da obogate našu zbilju i da nam olakšaju snalaženje u ubrzanom društvu u kojem živimo:

- ▶ **Informiranost**
- ▶ **Obrazovanje**
- ▶ **Zabava**

Istraživanje 1.: Mediji i djeca

- ▶ Projekt "**Deset dana bez ekrana**" - listopad 2008. godine.
- ▶ Cilj: potaknuti učenike 8. razreda da **10 dana ugase tri ekrana**: mobitel, računalo i televizor.
- ▶ Zadatci projekta usmjereni su na **smanjenje vremena** uz ekrane sa svrhom **poboljšavanja komunikacije između djece i roditelja**, radioničkim metodama usvojiti kompetencije za **razvijanje kritičkog stava** prema pojedinim medijskim sadržajima, kvalitetnije provođenje **slobodnog vremena**.
- ▶ Rezultati su pokazali da desetodnevna apstinencija od svih medijskih sadržaja, osobito onih koji nisu obrazovnog karaktera, omogućuje **povratak komunikacije u obitelj i u školu**.

(Miliša; Tolić; Vertovšek, 2009)

Istraživanje 2.

- ▶ Hrabri telefon i Poliklinika za zaštitu djece grada Zagreba, 2013. godine - istraživanje o **iskustvima i ponašanju djece na internetu i na društvenoj mreži Facebook.**
- ▶ Uzorak od 1.489 djece u Hrvatskoj; dob 11 - 18 godina; škole u ruralnim i urbanim sredinama.
- ▶ **Zaključci** : 93 % djece ima otvoren Facebook profil, njih 68 % otvorilo je svoj profil prije trinaeste godine života, čak 84 % djece pregledava društvene mreže na mobitelu, polovica ispitane djece **to radi i za vrijeme nastave.** U 78 % obitelji ne postoje pravila o korištenju Facebooka. Ako pravila postoje, 17 % djece ih se pridržava, 5 % djece krši ta pravila.
- ▶ Podatci o skupini djece koja su na bilo koji način uključena u nasilje na Facebooku: **44,4 % njih koji doživljavaju nasilje; 29,7 % se ponašaju nasilno; 25,9 % djece koji i doživljavaju i čine nasilje na Facebooku.**

-
- ▶ Svako drugo dijete na Facebooku **prihvaća** zahtjev za prijateljstvom od **nepoznate** osobe, ističe **kako bi otišlo na susret s takvom osobom**. Svako šesto dijete navelo je da je netko koristio njihov Facebook profil i objavljivao neugodne informacije o njima.
 - ▶ Čak 13 % djece priznalo je da je na Facebooku namjerno blokiralo ili isključivalo drugu djecu iz neke druge grupe, 3 % djece otvorilo je grupu kako bi ismijavali ili vrijeđali drugu djecu.
 - ▶ **Prijetnje je putem Facebooka dobilo 15% djece, dok 7% djece priznaje da je prijetnje upućivalo drugoj djeci.**
 - ▶ Jedno od desetero djece zanemaruje svoje obveze zbog interneta. Odlaze na internet kada se osjećaju loše (15 %), zbog tuge i loših osjećaja (12 %). Osjećaj nedostatka sna navelo je 9 % djece, 10 % djece osjeća se razdražljivo kada ne mogu otići na internet. Na svom profilu imaju između 300 i 500 prijatelja s kojima dijele privatne fotografije, puno ime i prezime (85 %), elektroničku poštu i ime škole koju pohađaju (31 %).

Medijsko okruženje školske knjižnice

- ▶ Upotreba nove informacijsko - komunikacijske tehnologije u nastavnom procesu i novi oblici komunikacije u obrazovanju omogućuju bolju integraciju znanja i povećavaju aktivnost obrazovnih socijalnih grupa koje sudjeluju u njenoj produkciji i integraciji.
- ▶ Otvaranje novih komunikacijskih kanala omogućuje integraciju kako na razini obrazovnih institucija, tako i na razini samih procesa podučavanja i učenja. Zahvaljujući navedenim novim izvorima učenja u prvom je planu stjecanje novih znanja.
- ▶ Klasično okruženje poučavanja (udžbenici, knjige, filmovi), kao i tradicionalna tehnologija (ploča, kreda, olovka, bilježnice), odavno ne mogu biti jedini i osnovni preduvjeti suvremenog učenja.
- ▶ Suvremena školska knjižnica u kvalitetnoj školi nalazi svoje važno mjesto i u novom kurikulumu. Ona je, kao izvor informacija i znanja, prije svega namijenjena učenicima i nastavnicima za potrebe redovne nastave, ali je i potpora svim nastavnim i izvannastavnim aktivnostima škole, mjesto okupljanja i provođenja slobodnog vremena učenika i drugih korisnika.

Prema kurikulumu školske knjižnice

Put prema kurikulumskom ozračju u informacijsko-komunikacijsko-medijskom vremenu ostvaruje se promišljanjem o školskoj knjižnici, u školskoj knjižnici i za školsku knjižnicu, što uključuje:

- ▶ Novo planiranje i programiranje
- ▶ Timove nastavnika podučavatelja različitih struka i sposobnosti
- ▶ Kreiranje novog suradničkog ozračja za učenje
- ▶ Razvijanje istraživačkih i informacijskih vještina i sposobnosti učenika
- ▶ Zajedničko učenje promoviranjem suvremenih informacijskih i medijskih oblika čitanja

Ključno pitanje

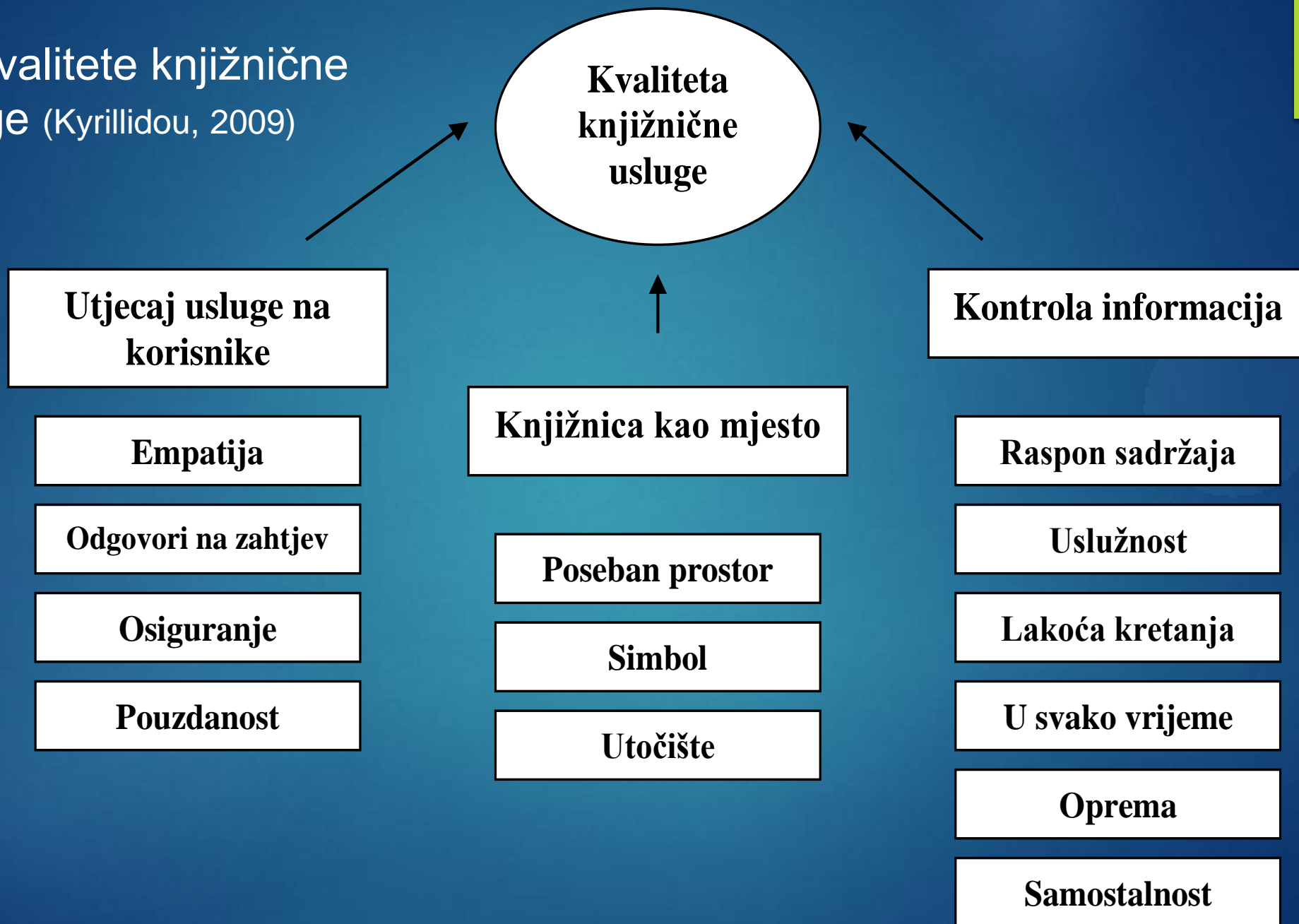
Kako stvoriti zajedništvo različitih nastavnika i školskoga knjižničara u jednoj školi?

- ▶ Timsko suradničko planiranje i realizacija traže puno strpljivog ulaganja, učenja i aktivnog sudjelovanja učenika u nastavnom procesu; svladavanje niza vještina i umijeća
- ▶ Timsko suradničko planiranje nastavnika i školskoga knjižničara – nastavnika i medijskog stručnjaka - prema kurikulumskim smjernicama
- ▶ Prema potrebi uključiti i druge suradnike izvan škole

- ▶ Obrazovna uloga međupredmetno povezanih sadržaja i cjelina u smislu kvalitetnih postignuća ne uključuje samo usvajanje znanja kroz određene sadržaje i činjenice. Planiranje podrazumijeva:
 - ▶ razumijevanje onoga što se uči/istražuje
 - ▶ Prepoznavanje, korištenje, prezentiranje i vrednovanje aktivnosti
- ▶ Važno je i učenje metoda i strategija usvajanja znanja: pronaći informaciju na različitim medijima, organizirati, planirati, oblikovati, vizualizirati i korak po korak ići prema vrednovanju osobnih postignuća i zajedničkog postignuća timskih suradnika.
- ▶ Konačno, takav rad i suradnja trebaju omogućiti uvjete dobrog psihičkog ozračja i poticajnu radnu atmosferu, prioritetno u školskoj knjižnici, a onda i u svim drugim školskim prostorima.

Okviri kvalitete knjižnične usluge (Kyrillidou, 2009)

Motivacijske teorije u području školskog učenja su ključna polazišta za:

- ▶ Model ciljnih orijentacija.
- ▶ Ne polazi od toga je li pojedinac motiviran za učenje ili nije, već od toga zašto je motiviran.
- ▶ Osnovni konstrukt ovoga modela *orijentacija ka cilju* određuje se kao skup vjerovanja koji dovodi do različitih pristupa, angažiranja i odgovaranja na situacijske zahtjeve.
- ▶ Takva orijentacija određuje kriterije kojima pojedinac procjenjuje svoj uspjeh i razinu izvedbe, što nadalje utječe na druga motivacijska uvjerenja kao što su emocije te njegovu daljnju izvedbu i ponašanje.

Stanišak Pilatuš; Jurčec; Rijavec (2012)

Smjernice

PISA procjena 2009 uključila je i školsku knjižnicu, odnosno procjenu njezine uloge u podučavanju učenika kroz tri ključna područja djelovanja:

- ▶ Čitalačka pismenost kao preduvjet za razvoj kompetencije ***učiti kako učiti***
- ▶ Čitateljska pismenost – odgoj čitatelja (program poticanja čitanja; projekti školske knjižnice, iskustva drugih (Švedska, Finska- učiteljima se preporučuje da učenike od najranije dobi potiču da se uključe u raspravu o pročitanoj i iznose svoja čitateljska iskustva; irski kurikulum određuje da učenici moraju biti sposobni preporučiti drugomu knjigu za čitanje i obrazložiti zašto je vrijedna čitanja)
- ▶ Informacijska pismenost – pronalaženje, procjena i upotreba informacija iz različitih izvora, vrednovanje pouzdanosti izvora informacija, etički pristup informaciji

- ▶ (Dizdar i sur., 2012) ističu važnost višegodišnjih istraživanja u području promjene ponašanja korisnika knjižnica jer se na taj način potvrđuje da su današnji učenici/studenti "bitno drugačiji od prethodnih generacija jer su odrasli u potpuno drugačijem okruženju, uz novu tehnologiju koju koriste već od najranijeg djetinjstva."
- ▶ Izvorni su govornici digitalnog jezika računala, video-igrice i interneta, što znači da informacijama, znanju i obrazovnom procesu mogu pristupiti virtualno, s bilo kojeg mjesta i u bilo koje vrijeme i pri tomu očekuju da:

■ ■ ■

- ▶ Informacije primaju relativno brzo
- ▶ Rade više stvari odjednom
- ▶ Prvo vide grafički prikaz, a tek potom tekst
- ▶ Pristupaju informacijama nasumice, s bilo kojeg mjesta i u bilo koje vrijeme
- ▶ Žele odmah biti pohvaljeni i često nagrađivani
- ▶ Imaju informacijske sisteme koji će raditi, poput npr., Google-a

Osobine učenika 21. stoljeća – (prema AALS Learning Standards, 2007)

Vještine	Raspored aktivnosti	Odgovornosti	Strategije samoprocjene
Ključne sposobnosti potrebne za razumijevanje, učenje, razmišljanje i ovladavanje predmetom.	Napredna uvjerenja i stavovi koji usmjeravaju razmišljanje i intelektualno ponašanje koje se može mjeriti kroz poduzete aktivnosti.	Uobičajeno ponašanje koje koriste neovisni učenici u istraživanju, pronalaženju i rješavanju problema.	Utjecaj na nečije učenje s ciljem određivanja jesu li vještine, mogućnosti i odgovornosti efektivne.
Ključno pitanje	Ključno pitanje	Ključno pitanje	Ključno pitanje
Ima li učenik vještine za dublje istraživanje neke teme ili predmeta?	Je li učenik izložen razmišljanju na višem stupnju i je li aktivno angažiran u kritičkom mišljenju s ciljem stjecanja i razmjene znanja?	Je li učenik svjestan da temeljna prijetnja za učenje u 21. stoljeću zahtijeva odgovornost koja se proteže između vještina i mogućnosti?	Može li učenik prepoznati osobne snage i slabosti i s vremenom i postati jači i neovisniji učenik?

KOMPETENCIJE ZA 21. STOLJEĆE

KONCEPTUALNE KOMPETENCIJE	<ul style="list-style-type: none">• vještine umrežavanja• kreativno razmišljanje i rješavanje problema• vještine kritičkog razmišljanja• vještine pozitivnog razmišljanja
PRAKTIČNE KOMPETENCIJE	<ul style="list-style-type: none">• medijska i informacijska pismenost• vještine učenja (grupno učenje, samostalno učenje, cjeloživotno učenje)
DRUŠTVENE KOMPETENCIJE	<ul style="list-style-type: none">• društvene mreže i virtualna zajednica• osobno upravljanje• društvene vrijednosti (moral, etika, disciplina ...)• digitalno doba• međukulturalne vještine komunikacije

Područja profesionalne izvrsnosti nastavnika - knjižničara

▶ Stručno znanje

- ▶ razumiju načela cjeloživotnog učenja
- ▶ znaju sve o učenju i podučavanju kroz kurikulumska područja i razvojne razine
- ▶ dobro poznaju školsku zajednicu i kurikulum
- ▶ imaju specijalistička znanja o informacijama, izvorima, tehnologiji i upravljanju knjižnicom

▶ Profesionalna praksa

▶ Stručne obveze (usavršavanje)

Školski knjižničar – medijski stručnjak

- ▶ Situacije podučavanja i učenja razvijaju se prostoru i vremenu u školskoj knjižnici kroz nove programe poučavanja. Cilj je uvijek isti: željeni rezultat ishoda učenja - nastavni medij posreduje između teme i radnog procesa učenika.
- ▶ Školski knjižničari - nastavnici idu korak dalje jer se od njih očekuje da znaju "*Sve o svemu*".
- ▶ Korak dalje znači biti stručnjak za knjižnične medije (library media specialist), što znači i veće i složenije zadatke.
- ▶ Krajnji cilj odgojno-obrazovne i knjižničarske struke je školski knjižničar, vješt navigator i voditelj usmjerenog pretraživanja informacija, vrstan stručnjak knjižničarskog i odgojno-obrazovnog okruženja, odgovoran mentor koji pomaže učenicima pronaći pravi put do znanja u kontinuiranom porastu informacija s kojima se oni susreću svakodnevno.

Knjižnično-medijski program

O školskoj knjižnici se danas govori kao o informacijsko – medijsko – komunikacijskom srcu/središtu škole, zahvaljujući globalnoj mreži (internet) i komunikaciji e-poštom (e-mail) što omogućuje i školskoj knjižnici izlazak iz njenog fizičkog prostora i uključivanje u virtualni svijet informacija, medija i znanja.

Kao primjer razvijenog knjižnično-medijskog programa navodi se Library Media Program Rubric- (Kentucky Department of Education, 2010) koji služi kao alat za praćenje i vrednovanje postojećih medijskih programa i u tom kontekstu može biti korisna smjernica za planiranje i pokretanje procesa vrednovanja u hrvatskim školskim knjižnicama.

Pristup zbirkama i informacijama	Medijski program školske knjižnice
Medijski program školske knjižnice uključuje dobro razvijenu zbirku materijala u različitim formatima koja podupire školski kurikulum i odgovara korisničkim potrebama i interesima.	<ul style="list-style-type: none">•odražava aktualnu zbirku izvora koja uvažava različitu dob, spol, etničku pripadnost, čitalačke sposobnosti i informacijske potrebe• omogućuje i štiti intelektualni pristup informacijama i idejama i osigurava da zbirka zadovoljava potrebe školskog kurikuluma• prednjači u dostupnim virtualnim izvorima s ciljem podupiranja školskog kurikuluma• uključuje aktualan automatski sustav za praćenje fonda• osigurava aktualnost knjižničkog fonda godišnjim izlučivanjem• osigurava najmanje jedno računalo na šest učenika (na temelju sjedećih mjesta za učenike)

Desetljeće pismenosti

- ▶ UNESCO je razdoblje od 2003. do 2012. godine proglasio desetljećem pismenosti jer je "pismenost ključna za stjecanje važnih životnih vještina za svako dijete te mladu i odraslu osobu." (Farmer; Stričević, 2012)
- ▶ Prepoznavši potrebu pojedinca za razvojem vještina pronalaženja, vrednovanja i korištenja informacija na različite načine, UNESCO-ova kampanja potiče ustanove na implementaciju aktivnosti koje promiču pismenost i cjeloživotno učenje, posebice za osobe s otežanim pristupom formalnom obrazovanju.

Pismenost

Širi pojmovi i aspekti pismenosti su se razvili kao odgovor na promjene oblika/obrazaca komunikacije i zahtjeva informacijsko-komunikacijskog vremena, osobito, na radnom mjestu .

- ▶ Primjerice, UNESCO-ova Stručna skupina (2003) definira pismenost u ovim terminima:

"Pismenost je sposobnost prepoznavanja, razumijevanja, tumačenja, stvaranja, komuniciranja i izračunavanja pomoću tiskanih i pisanih izvora u različitim kontekstima. Pismenost / kontinuirano učenje omogućuje pojedincima da postignu svoje ciljeve, razvijaju svoje znanje i osobni potencijal, aktivno sudjeluju u zajednici i širem društvu."

■ ■ ■

► Prema UNESCO-ovoj definiciji (2004) pismenost je:

" vještina prepoznavanja, razumijevanja, interpretiranja, stvaranja, prenošenja, vrednovanja i korištenja tiskanih i pisanih materijala u različitim kontekstima. Pismenost podrazumijeva kontinuirano učenje koje osobama omogućava postizanje njihovih ciljeva, razvijanje znanja i potencijala te ravnopravno sudjelovanje u lokalnoj zajednici i širem društvu."

Kompetencije pismenosti

- ▶ Promjene u području informacijsko-komunikacijske tehnologije utjecale su i na kontinuirani razvoj novih pismenosti. UNESCO-ov dokument o pismenostima 21. stoljeća ističe njihovu nužnost za pojedinca i društvo u digitalnom okruženju i naziva ih pismenostima opstanka- preživljavanja, sugerirajući time da je razvoj društva i pojedinca nemoguć bez posjedovanja vještina važnih šest vrsta pismenosti. (Horton, 2007):

- ▶ **Osnovna pismenost**
- ▶ **Računalna pismenost**
- ▶ **Medijska pismenost**
- ▶ **Obrazovanje na daljinu i e-učenje**
- ▶ **Kulturalna pismenost**
- ▶ **Informacijska pismenost**

- ▶ Konceptualan model je utemeljen na dosadašnjim medijskim tehnologijama i jezicima. Definirana su 4 stupnja pismenosti:
 - ▶ **Klasična pismenost** (čitanje-pisanje-razumijevanje) – dominira stoljećima prema procesu čitanja i pisanja
 - ▶ **Audiovizualna pismenost** – povezana s elektroničkim medijima (film i TV – slika, slike u nizu)
 - ▶ **Digitalna pismenost ili informacijska pismenost** – polazište: mediji – zahtijevaju učenje novih vještina
 - ▶ **Medijska pismenost** – rezultat konvergencije medija – spaja klasičnu, audiovizualnu i digitalnu pismenost ili elektroničke medije i masovnu komunikaciju – digitalne medije i multimedijску komunikaciju

Širi koncept

UNESCO u kurikulumu medijske i informacijske pismenosti za nastavnike uključuje više srodnih pismenosti u koncept MIL:

- ▶ Informatička pismenost
- ▶ Digitalna pismenost
- ▶ Sloboda izražavanja - Sloboda informacijske pismenosti
- ▶ Informacijska pismenost
- ▶ Internet pismenost
- ▶ Knjižnična pismenost
- ▶ Medijska pismenost
- ▶ Pristup novim pismenostima

Informacijska pismenost

Definirati informacijsku potrebu	Pristupiti informacijama	Procijeniti i organizirati informacije	Etički koristiti informaciju	Komunicirati podatke	ICT vještine za obradu podataka
----------------------------------	--------------------------	--	------------------------------	----------------------	---------------------------------

Medijska pismenost

Razumjeti ulogu i funkciju medija u društvu	Razumjeti uvjete pod kojima mediji mogu ispuniti svoje funkcije	Kritički ocijeniti medijski sadržaj u svjetlu medijskih funkcija	Komunicirati s medijima stvaralački i kreativno	Vještine potrebne za procesiranje informacija na razini korisnik - generiran sadržaj	Upotreba ICT-a u tom procesu
---	---	--	---	--	------------------------------

Kultura pismenosti

- ▶ Općeprihvaćen pojam koji se može definirati na više načina
- ▶ Istraživanjima (IFLA, Međunarodna čitateljska udruga i Centar za primijenjenu lingvistiku SAD-a) identificirali su se i proučavali ključni čimbenici koji promoviraju kulturu pismenosti:
 - Motivirajuće okruženje u kojem se pismenost primjenjuje u praksi i potiče čitanje/pisanje
 - Razvoj vještina potrebnih za čitanje, pisanje i upotrebu informacija u svakodnevnom životu

Čitanje – temeljan i nužan aspekt pismenosti

- Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (Organization for Economic Co-operation and Development – OECD) definira čitalačku pismenost kao:

"razumijevanje, korištenje i razmišljanje o pročitanim tekstovima u svrhu postizanja vlastitih ciljeva, razvoja znanja i potencijala te sudjelovanja u društvu."

Knjiga u virtualnom okruženju

- ▶ Budućnost (=sadašnjost) knjige: e-knjiga: "čitanje na baterije"
- ▶ "Uz elektroničke knjige užitek čitanja definitivno neće biti isti, ali barem smo napravili nešto dobro za šume..."
- ▶ Interaktivne digitalne knjige
- ▶ Knjige dostupne svima – ako ne za čitanje, onda barem za nošenje u džepu
- ▶ Koncept knjige u elektroničkom obliku – **jedan klik i knjiga dolazi na vaš ekran** – ima/imao je više protivnika nego zagovornika. Presudno u ovoj procjeni bit će zakon tržišta kao jedini važeći zakon danas

Medijska pedagogija

- ▶ U fokusu sva područja učenja.
- ▶ Početak – učenje o svakodnevi – masovni i individualni mediji od slobodne razmjene informacija do procesa komercijalizacije utječu na populaciju, osobito, na djecu i mlade.
- ▶ Interes medijske pedagogije usmjeren prema vrijednostima, normama i samoosposobljavanju kako bi se medijskoj kompetenciji osiguralo vodeće mjesto među vještinama medijskog odgoja u obrazovanju.
- ▶ U tom kontekstu medijska kompetencija je važan nositelj instrumentalnih, kritičko-refleksivnih, medijskih, moralnih, etičkih i emocionalnih dimenzija.
- ▶ Medijsko obrazovanje uči pojedince da tumače i proizvode poruke i da u tom procesu odabiru najpogodnije medije za komuniciranje.

(Vijeće Europe, 2000)

Deklaracija o medijskom obrazovanju

(predstavnicima devetnaest zemalja UNESCO-a, 1982.)

- ▶ "Živimo u svijetu u kojem su mediji svemoćni: sve veći broj ljudi provodi veliki dio vremena gledajući televiziju, čitajući novine i časopise i slušajući radio. Moramo prihvatiti utjecaj medija i uvažavati njihovu važnost kao dijela kulture u današnjem svijetu. Škola i obitelj dijele odgovornost da pripreme mladu osobu za život u svijetu moćnih slika, riječi i zvukova. Djeca i odrasli trebaju biti pismeni u sva ta tri simbolička sustava. Trebamo razviti naše znanje, vještine i stajališta koja će ohrabriti rast kritičke svijesti i veću stručnost među korisnicima elektroničkih i tiskanih medija."

Vijeće Europe i medijsko obrazovanje

- ▶ Definicija Vijeća Europe (2000) o medijskom obrazovanju:
- ▶ "Nastavna praksa čiji je cilj razvijanje medijske kompetencije, shvaćene kao kritički i razborit stav prema medijima poradi formiranja uravnoteženih građana koji su sposobni sami rasuđivati na osnovi dostupnih informacija. Ona im omogućuje pristup potrebnim informacijama, njihovu analizu i sposobnost identifikacije ekonomskih, političkih, socijalnih i kulturnih interesa čiji su izraz. Medijsko obrazovanje uči pojedince tumačiti i proizvoditi poruke, odabirati najpogodnije medije za komuniciranje i konačno, igrati veću ulogu u medijskoj ponudi i proizvodnji."

Definicija medijske pismenosti

- ▶ Uvjerljivo univerzalna definicija medijske pismenosti pokazala se neprimjenjivom (20 godina).
- ▶ Europska komisija definira MP u svom Priopćenju o Europskom pristupu medijskoj pismenosti u digitalnom okruženju:

Medijska pismenost se općenito definira kao mogućnost pristupa medijima, razumjeti i kritički procijeniti različite aspekte medija i medijskih sadržaja i stvoriti komunikaciju u različitim kontekstima.

...

- ▶ UNESCO - MIL kurikulum za nastavnike navodi komponente MP na sljedeći način:

Medijska pismenost:

- ❑ Razumijevanje uloge i funkcije medija
- ❑ Razumjeti uvjete pod kojima mediji ostvaruju svoju funkciju
- ❑ Kritički analizirati i ocijeniti medijski sadržaj
- ❑ Korištenje medija za demokratsko sudjelovanje, međukulturni dijalog i učenje
- ❑ Proizvoditi korisnik - generiran sadržaj
- ❑ ICT i druge medijske vještine

Kritičko mišljenje

Pet osnovnih odrednica:

- ▶ **1. Neovisno mišljenje** – polazna točka informacija
- ▶ **2. Osvješčivanje problema koji treba riješiti**
- ▶ **3. Temelji se na razložnoj argumentaciji kao načinu opiranja autoritetima**
- ▶ **4. Opiranje manipulaciji**
- ▶ **5. Kritičko mišljenje je i društveno mišljenje**

Najjednostavnija definicija:

Kritičko mišljenje je sposobnost identifikacije i razumijevanja promjenjivih pretpostavki u potrazi za alternativnim načinima razmišljanja.

Internetska kultura

Internet mijenja način komuniciranja, a mi mijenjamo Internet = novi društveno tehnički obrazac. U ovom se procesu funkcija interneta očituje kroz:

- **prijenosnu**: tehnološki kanal za posredovanje ciljane komunikacije na daljinu između unaprijed određenih subjekata komunikacije
- **stvaralačku**: prostor za društvenu interakciju

(Vrana, 2012)

Komunikacijska tehnologija kao potpora procesima cjeloživotnog učenja – osnovni cilj umrežavanja

Budućnost - razvoj informacija i komunikacija u medijskoj pismenosti

UNESCO inicira objedinjavanje koncepata informacijske i medijske pismenosti

Promjene – niz novih pitanja:

- ▶ 1. Kako svladati medijske i informacijske vještine da bismo se služili novim tehnologijama?
- ▶ 2. Kako se nositi s utjecajem komunikacijskih tehnologija?
- ▶ 3. Kako razumjeti dekonstrukciju medijske poruke koja dolazi iz različitih izvora?
- ▶ 4. Kako naučiti koristiti moći komunikacije?
- ▶ 5. Kako se nositi s online sigurnošću?
- ▶ 6. Kako reagirati na društvene nejednakosti koje donosi ICT?

Zaključak 1

Djeca/učenici su **svjesno izloženi medijima**, slušaju radijske postaje, čitaju novine ili časopise, slušaju glazbu, gledaju TV serije, ona su **aktivni korisnici** masovnih medija. Na tom putu važno je:

Odgajati i naučiti djecu/učenike koristiti i kritički promišljati medije, odnosno, medijske sadržaje, posebno kako se ponašati u korištenju interneta i društvenih mreža.

Vizija školskih knjižničara

Zajedničko kompetitivno suradničko i partnersko djelovanje školskih knjižničara u području jedinstvene vizije, promicanje kvalitete planiranih poslova i zadaća, upravljanja resursima i zajedničkim aktivnostima sa svrhom promicanja stručne izvrsnosti u svim područjima djelovanja i aktivnog sudjelovanja školske knjižnice i školskoga knjižničara u odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi.

Zaključak 2.

"Poboljšanje škole znači da skupina pojedinaca na pametan način primjenjuje svoja znanja, preuzima odgovornost za svoja djela u zajedničkom pothvatu te da vrlo aktivno surađuje kako bi postigla zajednički cilj."

Hopkins (1987)

Izvori

- ▶ Horvat, A. ; Živković, D. Između javnosti i privatnosti: knjižnice u vremenu e-knjige. Zagreb: Sveučilišna naklada, 2012.
- ▶ The IFLA Internet Manifesto page URL: <http://www.ifla.org/III/misc/internetmanif.htm>
- ▶ Informacijska pismenost: smjernice za razvoj inovativnih mrežnih modula. / Senada Dizdar ...(et al.). Sarajevo: Univerzitet u Sarajevu, 2012.
- ▶ Kovačević, D.; Lasić Lazić, J.; Lovrinčević, J. Školska knjižnica-korak dalje. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za informacijske znanosti, Zavod za informacijske studije: Altagama, 2004.
- ▶ Kovačević, D.; Lovrinčević, J. Mjerila kvalitete rada u hrvatskom školskom knjižničarstvu. Osijek: Sveučilište J.J. Strossmayera Osijek, Odjel za kulturologiju, 2014.
- ▶ Kovačević, D.; Lovrinčević, J. Školski knjižničar. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti, Zavod za informacijske studije, 2012.
- ▶ Miliša, Z., Tolić, M., Vertovšek, N. (2009). Mediji i mladi – prevencija ovisnosti o medijskoj manipulaciji. URL: <http://www.novilist.hr/Sci-Tech/Tehnologija/E-skola-moze-biti-opasna-boli-glava-od-tableta>
- ▶ Djeca medija: od marginalizacije do senzacije. /urednici Ciboci, L.; Kanižaj, I.; Labaš, D. 2011. URL: http://www.gfk.hr/public_relations/press/press_articles/008744/index.hr.html/

...

- ▶ "Nema tajni uspjeha. Ne gubite vrijeme tražeći ih. Uspjeh je rezultat napornog rada, težnje ka savršenstvu, učenja iz pogrešaka, odanosti onima s kojima radite i ustrajnosti."

Colin Powell